

ЖЕНСКИ СВЕТ

ЛИСТ ДОБРОТВОРНИХ ЗАДРУГА СРПКИЊА.

В Л А С Н И К :

ДОБРОТВОРНА ЗАДРУГА СРПКИЊА НОВОСАТКИЊА.

ИЗДАЈЕ И УРЕЂУЈЕ:

АРКАДИЈЕ ВАРАЂАНИН.

Излази: Сваког 1. дана у месецу по ст. кал.

Претплата, рукописи и све што се тиче листа, шаље се на уредништво Нови Сад (Ujvidék).

Цена: на годину 3 круне; за Србију 3½ динара.
За све остале земље 3½ франка у злату.
Поједини бројеви 30 потура.

М О Д А.

У данашње време чујемо са свију страна и читамо у свима могућим књижевним облицима, о штетном утецају моде. Не да се спорити важност тих нападаја на моду, познавајући њен убитачан утецај; али кад хоћемо извесне рђаве обичаје да искоренимо, није довољно само говорити о њиховој штетности, но и потпуно познавати цете, њихов постанак и развитак, те из тога извести најзгоднији начин за њихово сузбијање.

Не намеравам овде изнети шта је све писано о моди, нећу ни о њеном штетном утецају да говорим, него хоћу у најглавнијим потезима да изнесем њен постанак и развитак код српског народа. Да видимо пре свега, какав значај има реч мода у данашњој употреби? Данас ту реч и не можемо замислити без епитета: „проклета“, па доиста, та реч сасвим тачно обележава данашњи значај моде, она изражава сву мржњу српског народа према њој. Па доиста и јесте проклета! Прочитајмо само неколико чланака о моди, па ћемо се уверити о томе, у осталом и то је сувишно, јер сумњам да има Србина, који не би знао, какву улогу има она у нашем народу. Посматрајмо само одело наше ратарске младежи. Ту се опажа ванредан несклад и раскош, који поред тога што понајвише изазива подемах, склчан је са великим материјалним жртвама с једне стране, а с друге стране са оскудицом у другим потребнијим стварима. Ова појава је неоспорно жалосна, те води народ у

пропаст, али ако размишљамо о постанку тог „потребног зла“, уверићемо се да је тако морало бити.

Пошто мало час видесмо шта се данас разуме под именом мода, да је видимо сад у правом њеном руху. Шта је то управо мода? Је ли то збиља тако страшна реч, коју кад чујемо одмах спомињемо још страшније: неизбежну пропаст и т. д. Сирота мода! Неправедно је осуђујемо, јер зар је она крива, што је неразвијен укус народа неправилно примио нове утиске, те отуд постаде збрка, коју је по нашем суђењу проузроковала: мода!

Посматрајмо само развитак ствари у природи. Опажамо ли где застоја? Нигде, све се мења, добија други, новији облик, који одговара савременим приликама. Па кад се природа сама мења, како тек не би разуман створ, човек, удешавао своје потребе према околностима? За време детињства човечјег рода, када услови за одржавање живота беху претешки, бринуо се човек за своје тело.

Доцније кад увиде своје божанско порекло и преимућство над осталим створовима, кад упозна душу, поче он развијати и њене особине. Од тих особина међу првима је: опажање лепоте, естетски осећај, — укус. Човек је све ствари што га окружаваху, улепшавао, а доцније, када је све угодније живео, практичне стране многих ствари нестаде, остало је само улепшавање, а из тога се развила уметност. Но човек

је унапредио и друге гране свога развитка, те тако постепено дође до данашњег степена културе и цивилизације. Кад говорим о човечанству, спомињем у опће све, цело људство, али разуме се да сви народи не могаху имати једнака удела у том напредовању, но једни учинише више, а друге народе су опет рђаве прилике приморале да остану дуже времена на једном степену образованости. Кад се ти народи временом избавише неприлика, изненађено стадоше пред навалом нових утисака. Они не опажају да су други народи вековима радили док нису дошли до тог ступња, те и ти сироти, заостали народи теже за истом културом. По себи се разуме да је то немогуће, те услед тога неки народи учинише неприродне прелазе, управо скокове, који их доведе у пропаст. Тако је прошао и српски народ. Познавајући његову прошлост, уверићемо се да је ту исти случај. Српски народ истина има естетска осећања и укуса, а и способности за правилан развој, али рђава времена и прилике учинише те се није могао развити. Пропаст косовска била је и пропаст даљег српског мирног развитка. Притисак Турака на Србе кроз читавих пет столећа, беше така припрека, коју не могаше савладати ни здрава и лепа душа Србинова. За пет векова Србин је једва одржавао своју заједницу, његова богатина се претопила у Турке, а сиротиња раја једва је држала душу, а не да се брине о културним тековинама напредног запада. Те док је велики део човечанства коракнуо напред, дотле је српски народ остајао готово на једном степену интелигенције. Један део народа се истина отргао од турског ропства, прешавши у Аустро-Угарску, али и ако је овде у неколико ступао напред, ипак је и ту нашао незгода. Овде истина не беше турске силе, али беше католичке пропаганде, те српска интелигенција мораде сву своју снагу употребити за одбрану вере, да би тиме сачували и народност, пошто је вера и народност била готово један појам. Али пустивши се у борбу против католика, није могао обратити пажње развитку народа, а чести ратови спречаваху опет народ да се сам збрине о себи. Кад једва настаде мир, опазе Срби и свој застој, те хтедоше у свима гранама образованости напред. Тако дођу на још неразвијен укус народа разнолики нови утисци, добри и лоши производи западне цивилизације, а он се збунио од силних нових утисака, те одабира оно, што најбоље од-

говара његовом укусу. Доприanela је томе још и то, што је код Срба тежња за лепим развијенија, него код многих других народа. То можемо већ и отуд закључити, што има народа у бољим приликама од нас, а задржаше своју пошњу и обичаје, што код Срба ретко опажамо. Та тежња за лепим је код Србина тако развијена, да ће он жртвовати и имање, само да је задовољни. Али не смемо ту тежњу неправедно крстити сујетом. Укус народа претрпео је притисак силних нових ствари, те је народ имао да бира између двоје: или да задржи старо — одбацивши све ново; или да одбаци старо, те да прими све нове утиске. Он је изабрао ово последње, пошто друкчије није ни могао чинити. У укусу још није био тако развијен да би могао савремене производе довести у склад са карактерним особинама своје ношње и својих обичаја, те да свему да српски тип. Не би се ни могло захтевати да је остао сасвим хладнокрван према новим утисцима, и то из два разлога. Један разлог је природна наклоност за подражавање. Ако сравнимо детињство човека са простим народом, онда ћемо и у народу наћи готово исте особине као и у детета. Он прима све што види, не зато што би га можда страст вукла, него га тај природни нагон на подржавање гони. Тај нагон удружен са тежњом за лепим, а обоје са неразвијеним укусом учинише, да ето мода постаде народно зло. Други разлог је у томе, што међу новим утисцима и појавама има много и корисних, те ако хоћемо да држимо корак са напредним народима, не можемо захтевати да неразвијени народ одабира корисне утиске од штетних.

Ресумирајући све горње, видећемо шта је узрок да чланци остају безуспешни. Да се човек одрече неке своје штетне навике, али коју он воли, потребна је јака воља, која претпоставља велику интелигенцију. Не користи дакле много упозоравати народ на пропаст, која га чека терањем моде, та он то и сам увиђа. Треба почети изнова, те колико је могуће испунити велики јаз, који је учинио српски народ. Треба га упућивати да он сам увиди неестетичност своје ношње и бесмислицу неких својих обичаја. Он сам нека унесе своје карактерне црте у корисне новотарије. Да то можемо извршити, ваља читаво једно поколење васпитати, а то треба отпочети у детињству, ако хоћемо успеха.

Привикавајмо децу на једноставност, ту нај-

главнију особину доброг укуса. Ако уверимо народ да је само оно лепо, што је једноставно, а при том прикладно, постигнућемо све. Наше Сркиње се највише зато излажу подмеху, јер при одевању искупе све могуће боје у највећим противностима. Деца се навикавају на таку дисхармонију, те тако улазе у живот. Треба дакле они којима су деца поверена, да се брину о развитуку укуса. Нарочито је позвана на то учитељица, пошто мода управо и почини зла кроза женске, а учитељица и сама, као женска, може много да учини. Осим школског рада отвара се учитељици широко поље делања у самом народу, нарочито ако је на селу. Ако зна стећи

поверење народа, моћи ће више учинити, но не знам колико расправа и чланака о моди. Доказати, нарочито женскињу, простим начином му представити накарадност његове ношње, уверити га о неприкладности тога претераног кићења, то су задаци, које само женска може успешно извршити. Но при том треба да има на уму и њино својство подражавања, те да и примером повољно утиче на развитак њиховог укуса. Али зато је потребно да и сама учитељица има здрав и естетичан укус. Образујмо дакле добре учитељице и учитеље, те ће нам бити једни од најбољих помагача при сузбијању „проклете моде“.

С.

У О С А М И.

Оставте ме! Самоћа ми —
 Срцу годи;
 Пустио сам чун сећања,
 Нека броди.

Душа ми је жељно села
 У чун ови;
 Па по реци од времена —
 Тихо плови.

Лаки чунућ тихо плови
 На све стране;
 Да потражи изгубљене —
 Слатке дане.

И прошлост се из мрачнога —
 Диже гроба;
 И ја видим оно дивно —
 Срећно доба.

Јављају се мили знанци
 Оних дана;
 Љубазно ме гледе лица —
 Насмејана.

Јављају се слатки санци
 Љубав стара;
 Па како ме само нежно —
 Разговара.

Оставте ме! Самоћа ми
 Срцу годи;
 Пустио сам чун сећања —
 Нека броди.

Влада М. Луњевица.

Гор. Милановац.

К У К У!

Дошао сам путник јада,
 У суморно ово мјесто,
 Гдје безгрјешно робље страда
 Гуја љути' — гдје је прјесто
 Слушам Сане бјесну хуку
 Чујем како јадна бруји,
 А около свуд ми зуји:
 Отаџбинско куку, куку!...

Сански Мост, 1905.

Дошао сам путник јада,
 Гдје урличу вјетри стари,
 Гдје језива поноћ пада
 И са санком свијет дари...
 Слушам вјетра страшну хуку,
 Чујем пјесму како бруји,
 А около свуд ми хуји:
 Отаџбинско куку, куку!...

† Јово Г. Поповић.

*

За емансипацију Српкиња.

Вук на овцу своје право има,
 Ка' тиранин на слаба човјека.
 Ал' тиранству стати ногом за врат
 Довести га к познанију права.
 То је људска дужност најсветија.
 „Горски Вијенац.“

Ко је и најмање познат са емансипацијом жена цивилизованих народа, тај се мора ужаснути, кад сравни ту емансипацију са ропством српских жена.

Цео живот српске жене страдање је несавладивог труда и ропства. Рођење Српкиња се радосно поздравља и сви празнују тај сретни дан, а кад се роди Српкињица, сви су невесели. Мало несрећно створење још од самог свог рођења почиње трпјети увреде и неправде од својих родитеља, који се много више брину за свога синчића него за своју ћерчицу. Можете виђети још ђететом малу Српкињицу блиједу и мршаву, ђе се приучава лаким домаћим пословима, а кад поодрасте онда и тешке послове врши у пољу и шуми. Она приђевремено губи своје здравље под напором страш-ног труда, а кад се удаде учини се своме мужу правом служитељком и брзо, под тегом својих удвојених дужности: жене и служитељке, губи љепоту своје младости. Често можете виђети жену од двадесет пет година тако зреле и мршаве, да не можете вјеровати, да би јој било само двадесет пет година. Оне су лишене грације, корачају широко и тешко, опустивши доље главу, а све то показује навик тешкога труда. У њеним поступцима и ријечима никад ви не видите оне самоувјерености жена цивилизованих народа, што је шљедствије знања својих права и равенства са мушкима.

У своме оцу, брату, мужу и свијема мушкима, Српкиња види виша створења, пред којима је дужна мучити и покоравати им се. Сва енергија и све силе српских жена иду једино на домаће послове (само у пошљед-

ње вријеме почеле су добијати са елементарним и средње образовање). Српкиња више љуби мужа, који ју чешће бије, него онога који је одвећ добар с њом (таквога Српкиње презиру). Оне ријетко мужа по имену зову, а кад је питају, како јој зову мужа, она (нпр. Црногорка) говори: »не знам, ђаво га знао.« Она се не смије мијешати у послове мужа, нити се се беспокојити за његове поступке; кад он одакле долази или куда одлази, жена не смије питати откуда и ђе иде, не смије се срдити за његово одсуство, ма колико времена он ван своје куће био. Унижење жене види се и у томе, како она прима у својој кући посјетиоце. Ако долазе рођаци, то они њу пољубе у чело или образ, ако дођу страни, то они њу пољубе над главом — у ваздуху, а она њих у руку или раме. Жена мора ићи свуђе, ђе је муж поведе, она се не смије противити, не смије казати да јој није добар ваздух онога мјеста или да су тамо заразне болијести. Муж може бити своју жену, само да је не убије или не осакати!.. Ако додамо к свему казаноме одсуство материјалнога благостања, то је све направљено против Српкиње, која још у раној младости губи све љепоте свога пола; изчезаје свјежоћа лица, приђевремено боре покривају њено чело, рука губи своју форму, нога се учини ниска и широка (само у породици аристократа можемо виђети својство расе: прозрачност и опће благородство у спољашности). Но ако ми на Српкињу погледамо с вишега гледишта, то ћемо у њој наћи створење скромно и безропотно, приљежно и способно на свако самопожртвовање. Као ђевојка она строго чува своју не-

виност; као жена она поштује брачно-га друга и бива му вјерна. (Но у тој свијетлој слици има и тамних мјеста.)

Жена је више увријеђена у свом човјечанском достојанству него у тијелу. А мужу, ко је дао право тиранинити своју жену?

Вук на овцу своје право има,
Ка' тиранин на слаба човјека.
Ал' тиранству стати ногом за врат,
Довести га к познанију права,
То је људска дужност најсветија.

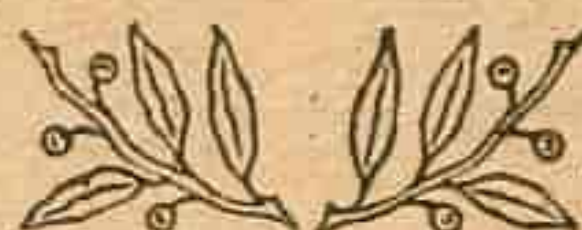
Муж и жена су двоје сасвим један од другог одијељених створења, једнако слободних, који имају сличне потребности. А, ако је тако, зашто да је жена робиња свога мужа? Човјек се рађа од жене, зато све, што је корисно жени, буде корисно и човјеку. Морал жене у опће је бољи него код мушких. Међу мушкима и женским биле би силе једнаке, кад би их васпитавали једнако. Ја не стојим за права мушких против женски-

ња, нити за права женскиња против мушкараца, него за права човјека, јер у хришћанству нема ни робова ни слободних, већ су сви једнаци пред Христом (Мат. 5., 19.) Који не разликује господина од слуге, ни мушки пол од женскога (Галат. 3., 28.). Што је трудније и благородније од женског дјела: носити дјете пуних 9 мјесеци, дати му живот и ставити често на коцку и свој живот, хранити га из својих груди готово годину дана, васпитати, образовати му карактер, срце и ум? Жалосно је да су Срби још у двадесетом вијеку тирани својих жена!*)

Вилдмердинг (Америка)
ured Божкић 1906. год.

Свештеник Ф. Средановић
уредник „Вјере и разума“.

*) Оваки одношаји не постоје више у бившој Војводини међу мушком и женском страном. Много су бољи и питомији. Како је по другим нашим крајевима, не знамо. Уред.

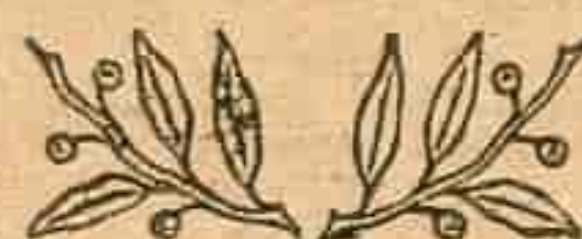
ЈЕСЕНСКИ ДАН.

Засузило небо
И набрало чело,
Ситна киша роси
На лишће увело,

Што са грана сл'јеће
— Лагано и тио
И шуштећи збори:
„Збогом жићу мио!“

Ал' уздаси ови
За кишу не важе,
Већ и даље лишће
На земљицу слаже...

Атлета.

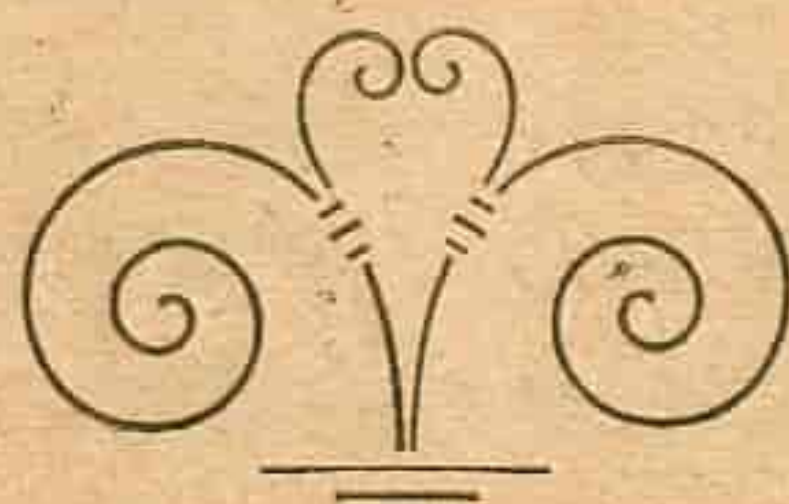
КАД СМРТ ХЛАДНА ЗАКУЦА ...

Кад смрт хладна закуца
И на моји врати;
А ја ћу се са овим —
Реч'ма одазвати:

Гор. Милановац.

„Од такове посете
Страх ме неки хвата;
Сваком госту незваном —
Место иза врата.

Влада М. Луњевица.

ИНДИЈСКА ЖЕНА.

Много се већ писало о индијским женама, а нарочито о онима које живе у енглеским насеобинама, а писали су о њима понајвише мушки путници, чији описи не могу бити са свим тачни, пошто мушкарци не смеју опћити из ближе са индијским женскињем.

У најновије доба је у једној књизи описала живот индијских жена једна Немица из које ћемо следеће извадити:

У данашње доба индијска жена нема никаква друга позива осим оснивања породице. Сва права ужива мушки, жена се ван куће ни у шта не меша. Пошто је велика већина из отмене класе мухамеданске вере, то и код њих постоје сви они обичаји, који се налазе код европских Турака.

Жена се мора само код куће задржавати, не сме никоме одлазити, ни на кога не сме гледати, а само са својима сме опћити. Ако мора изаћи на улицу, онда је јако увијена у вео, а носе ју у наслоњачи. Лице у индијске жене није увијено, а сваке године само једанпут јој је дозвољено да иде у цркву или на славу и то само са својим супругом.

У породици само са мушким дететом рачунају, јер ће оно бити одржавалац породице. За женско дете се не брину много, јер оно кад одрасте и тако оставља родитељски дом. Девојку већ у 9. години заруче с каквим мушкарцем. Ни за образовање женског детета не брину се много. Само девојке из отменијих породица науче читати и писати. Али најновији покрет иде за тим да се и женска деца више васпитају. Огварају женске школе, у којима енглеске мисионарке држе предавања. У ове школе иду индијска и мухамеданска деца. Учење траје само једну — две године, пошто се девојке већ од 9—10 година удају. Пошто девојке у школи врло мало знања прибаве, имућнији родитељи и

даље васпитавају своју децу код мисионарака. Мисионарке одлазе у куће и држе предавања.

Свадбу одржавају са разним свечаностима, на којој учествују свештеник и други позвани гости. Свадба траје 4—5 дана. Сиромашнији отац од младожење добија потребне трошкове за одржавање свадбе; ако младожења нема доста новаца, онда мора узајмити. И баш с тога отац гледа да што више добије за своју девојку. Много пута рођена браћа узајимају младожењи, због чега приликом враћања бивају многе парнице. Удата девојка обично живи код матере младожењине. А и код индијанаца свекрва поступа са снахом исто тако као и код Европљана што то бива.

У опште је нова млада роб свога мужа и своје свекрве. Она обавља кућевне послове, свекрва ју учи кувати, пећи и друге кухињске послове. С мужем само онда почне заједно ручавати, кад узима деце, донде се мора задовољити са оним што преостане са стола. У породичном животу је жена строго верна своме мужу. Неверност се немилосрдно казни. Још и сад постоји обичај, да се за неверност одсече нос. Енглеска влада до душе прогонством казни овај немилосрдни обичај — али није у стању да га са свим искорени, пошто код Индијанаца постоји самоказна. Најжалосније стање индијске жене је кад постане удовица. Ма да је енглеска влада укинула спаљивање удовица, ипак је њихово стање бедно. Све украсе јој одузму, а у породици је само трпљена. Одело јој измену са најпотребнијим и најједноставнијим, кссу јој одсеку, ни на једној свечаности није јој дозвољено учествовање, — па и кад има кћери ни у њиховим сватовима не сме се појавити. Одело у индијских жена је разноврсно и то по сталежу. Средњи сталеж се не брине много за одело сво-

јих женских. Огрнуте са једном дугачком махрамом, која је у струку везана једним појасом. Један крај од махrame вешто привеже на леђа и на главу, а друга два краја прикопча на прса.

Отменије женске носе сукње и дугачке капуте. На сукњи имају шарене и шивене махrame. На главу само о свечаностима међу цвеће и украсе, У новије доба носе и ципеле, као што имају енглеске женске, али и сада понајвише иду босе.

По украсима познају се индијске женске ком сталежу припадају. Оне носе и на врату и на рукама корале. Особито волу гривне. Поред мин-

ђуша носе у ушима још и друге златне и сребрне украсе, који су украшени дијамантима и другим драгим камењем. На прстима носе прстење. Највећи прстен добије женска о прстену од свога ђувегије, и тај прстен носи она доцније на левом уву. Једино уживање индијске жене је то што може носити силне украсе.

Најлепше су броманске женске, које личе шпањолским циганкама. Једна врло необична појава код индијских жена је то, што им није дозвољено ни певати ни играти. За певање и играње постоје нарочите певачице и играчице.

Превела Савка.

ЗБОГОМ...

Ноћ је тиха без ветрића
Све почива...

И месец се заоблаке
Полагано, вешто скрива.

Преко горâ и дубрава
Пуних шара...
Млади витез коња јури
А топот му одговара.

Одједаред к'о укопан
Коњ је стао.
Пред чаробним једним замком
Витез га је одјахао.

К'о хурија дивна жена
Ту је била,
И витезу око врата
Руке ј' свила.

Још ме љубиш, ах, Богињо!
Мојих дана.

Ја без тебе нећу живети
Нада ми је отрована.

Кад не можеш моја бити
Круно сјајна,
Пристајеш ли да умремо
О Бојана!?

Један гутљај из пехара
Вина чиста,
Показаће како наша
Љубав блиста.

Пехар прими... рука клону...
Боже благи,
Збогом... Збогом... шапутаху
Двоје драги.

Месец зађе, звезде гасну,
Зора руди...
Коњиц хрже, земљу бије,
Господара да пробуди.

Вук.

ШТО МЕ ПИТАШ?!

Н. Р...ј.

Што ме питаш уплакана
Што сам увек тужан, сетан;
Што ме питаш — због чега сам
У младости, па несретан!...

Остави ме — зар не видиш
И једине моје жеље,
Да с' у борби жића мога
Сатрвене, саломљене...

Алексинац.

Дух мој, тужан, заморени
По животном мраку лута;
Нико можда, више неће
Да га скрене од тог пута.

Што ме питаш! — Зар не видиш
— У животу среће немам;
Зар не видиш, да у борби
Самом себи остављен сам!...

М. Ј. Аврамовић.

Организовање сеоских женских радионица.

(Предавао г. Љуб. Ашић при отварању изложбе женског ручног
рада у Чуругу, 1907. г.)

(Свршетак).

Тај део тога важнога и великога питања у нашем народу треба да реше наше добротворне женске задруге, које већином у својим правилима и имају једну тачку, која им ставља у дужност. Али да би те задруге то питање могле решити, да би шта више могле приступити његову решењу, потребно је да се оне најпре уједине, да створе савез и један јединствени програм, план рада за све задруге, коме раду би правац одређивала скупштина Савеза Српских Добротворних Женских Задруга и орган тога савеза »Женски Свет«. Ако се пак не би могао остварити савез онда би требало сваке године учесити конгрес свих добротворних задруга, на који би свака задруга послала по једно два своја члана. Тада би тај конгрес могао вршити задатак главне скупштине савеза, а закључци тога конгреса би требали да буду обавезни по сваку задругу и њен рад. То све је потребно прво због јединства у раду, а друго због груписања капитала у једну средишњу задружну благајну, као што је има и Савез Српских Земљорадничких Задруга. Тек тако би задруге наше могле узети у своје руке решавање горњег питања, па га повољно и успешно и решити.

У сваком нашем селу има много девојака, које не могу онолико да зараде, колико им потребе износе, јер немају прилике за то у своме месту, а не ће да напусте своје место и иду у службу у варош, што им изгледа и сувише срамотно, стидно. Тако не мисле само те девојке, него тако

још мисли у нас читав народ; то је, дакле, једно народно мишљење, да не рекнемо заблуда. Девојка, која се једном одважи на службу у вароши губи све, јер ни један Србин је не ће узети, а знамо добро, да је тежња за удајом у наших девојака много развијенија, него у девојака других народа. Па, знајући то, оне се тешко или баш никако не ће одлучити на службовање, па ма код куће и гладовале, патиле се, што обично и бива. С тога покушај оних у Загребу, да и Српкиње шаљу у службовање, не ће никако успети. Тако се, ја држим, питање хлеба не ће моћи решити. Али има један згодан начин да се оно реши, а тај начин је оснивање женских сеоских радионица, у којима би девојке наше израђивале ствари, које спадају у женски ручни рад, а нарочито би се бавиле израдом белог рубља и других, томе сличним стварима.

У свакој српској кући већ и саме ствари треба да одају кућу српску. Чим, дакле, човек у собу уђе треба одмах по стварима да позна, да је ушао у једну српску кућу. Таких кућа је данас врло мало. Ја сам био у једној српској кући у којој су све покриваче замењивали леви српски ћилимови, израђени руком наших сеоских девојака, све завесе, сви теписи тако исто. Кад би се сад то увело у све српске куће нашем женскињу би се од једном отворио један велик извор за зараду. Па и то би могле покренути женске добротворне задруге, па онда одмах отворити и једну две се-

оске радионице, у које би скупиле веште раднице, које би израђивале те ствари. Те радионице би могле бити праве народне фабрике, у којима би радило 30—40 девојака, и у којима би се према томе израђивале ствари у маси и продавале или трговцима Србима у маси или у детаљу у задружним варошким радњама.

Рецимо све задруге српске, заступљене на конгресу или главној скупштини савеза, донесу закључак да ће у овом и овом крају, у том и том месту основати једну радионицу за израду ћилимова, тепиха, завеса и др. Од задружног капитала употребе један мали део, па у малом почну то и у дело приводити, а једно путем штампе агитују међу Србима да артиклове њихове радионице примају, уведу у своје куће. Кад би се читаво друштво покренуло та би ствар морала успети, радионица би се морала развијати и од ње би на крају крајева постала мала или велика фабрика, у којој би један део женске сиротиње српске нашао зараде и у коме би се читавим нараштајима помагало и помогло.

Рецимо да би свака радница у такој једној радионици заслуживала дневно, просечно кроз 5 година, 1 круну и 40 потура. Рецимо сада да њене потребе изпосе управо једну круну дневно, то јој остаје 40 потура као уштеда што годишње чини 146 круна, а за пет година $146 \times 5 = 730$ круна. Када би сада у радионицу таку ступила девојка кад наврши 16 година онда би она у својој 21. години (кад се до тога времена не би удавала) имала заштеђена новца 730 круна не рачунајући овамо интерес на интерес. Она би ту своту унела у брак, у заједнички рад с мужем, што даје више гаранције, да ће тај млади брачни пар моћи напредовати, него они парови, које улазе у живот без тога иметка од стране женске. У своме развиту те би радионице тако постале један јак извор зараде за наше девојке и утрли би многу сузу, која долази од немаштине и сиротиње. Узмимо да се овде у Чуругу оспује така једна радионица, рецимо радионица за ткање српског платна и прераду тога платна, па у тој радионици да раде 30 девојака. Тиме би се и у Чуругу постигло оно што мало час рекох.

Осим гореспоменутих артиклова има ту још врло много артиклова, који би се могли у таким

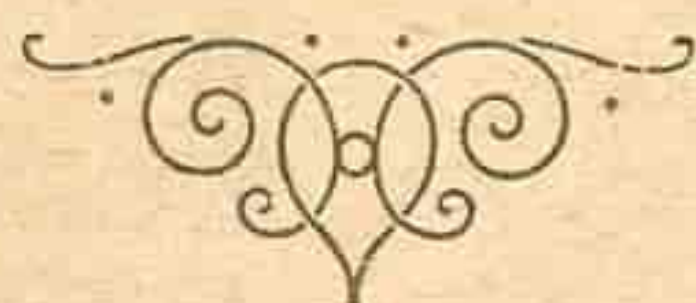
радионицама производити, а који су то артиклови? то најбоље знају наше жене и чланови наших добротворних задруга. Читав посао, читаву организацију радионица би требало тако удесити, да једне рецимо раде ово а друге оно, па да се то све у маси продаје или нашим трговцима или да се ради продаје тих артиклова у већим варошима отворе праве радње, у којима би опет женске могле бити продавци, спомоћници и шегрти, те би на тај начин један део варошке српске сироте женске деце нашао зараде и хлеба.

Да се све то оствари треба још много проучавања и рада. Ово овде је само као пројект, као програм, у главним цртама изнет. Изнет је тек нацрт организације, циљ и задатак наших добротворних женских задруга. Скупљено све што смо до сад рекли гласи овако:

Женске добротворне задруге, организовавши саме себе у једну већу заједницу, треба целокупном својом снагом да оснивају радионице за израду разних артиклова изложених на овој изложби, као и оних које у ову врсту рада спадају, и нема их овде и без којих не може бити ниједна српска кућа. То се ради с тога, што се хоће једном делу нашег сиротог женскиња да пађе сталне зараде и да се тако реши питање хлеба за наше женскиње.

Но спровођење те идеје има и своју чисту националну страну. Сви ти артиклови: разни покривачи, убриси, марамце и т. д. данас нам долазе из страних фабрика, те смо ми управо преплављени тим артикловима. Стварањем и организовањем радионица ми би све те производе полако истисли из наше употребе, па би се тако еманциповали од једног дела страних артиклова, чиме би наша привредна организација једним кораком пошла напред.

Но не треба, држим, даље разлагати ту ствар. Из овога што досада рекох већ могу наше женске добротворне задруге видети шта се хоће, али наглашавам, да се све то може остварити само тако, ако се читаво наше друштво заталаса и задобије за ту велику народну ствар. На женским добротворним задругама лежи задаћа да то у живот приведу, а ми сви, колико нас има, треба да их потпомогнемо и пером и речју и делом и свим, што закони и поштење допушта и налаже.

НОЋ ЈЕ . . .

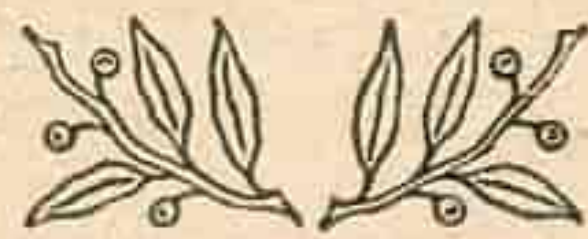
Гледам кроз прозор мојега вагона.
Промичу брзо тамне силуете,
Точкови тутње, лупа монотона,
А моје мисли теби натраг лете
Ноћ је . . .

Каткад ми очи засузе од дима
Локомотиве, који ниско пада.
До скоро и ја бејаш међ' срећнима
А како патим и тугујем сада!
Ноћ је . . .

Студен ме ветар баш у лице бије,
По целом телу осећам хладноћу,
Зајецлах, видех срећа стална није
Ти си далеко, а без тебе што ћу?!
Ноћ је . . .

Колошвар, 25. маја 1907.

Дим. П. Стојшић.

НА ТЕ МИСЛИМ.

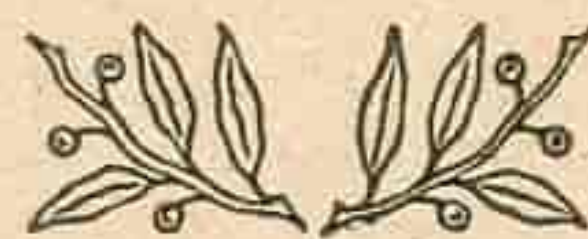
— Хајне. —

Девојчица са усташцем рујним,
С очицама, љупким као мај,
Лане моје, умиљато, мало, —
На те мислим, увек мислим, знај.

Дуго ли је данас зимско вече,
Крај тебе бих, душо, да сам сад,
С тобом слатко у собици малој
Да ћеретам, о, тако сам рад!

И на твоју снежну руку, малу,
Уста своја да притиснем тад,
И топлим је оросим сузама,
И кажем ти боног срца јад.

Б. Лазић Маринко.

ДО ПИСИ.

Турија. — (Прослава крсног имена у Чуругу). — Дана 5. (18.) IX. о. г. изненадио ме је позив „Добротворне задруге православних женскиња“ из Чуруга, који гласи:

„Узимајући у обзир Ваш вишегодишњи рад као забавиља у Чуругу, сећајући се, да сте тада свим срцем и душом били одани повереној деци својој, но поред свега тога сте неуморно радили на бољитку народа свога а вазда одушевљена за Српство, за мили род свој. —

Све то имајући на уму, част нам је најучтивје позвати да изволите доћи на свечаност крснога имена нашега, која ће се одржати на Малу Госпојину.

Распоред прославе: Пре подне после св. службе божје одржаће се парастос умрлим чланицама својим. После подне: у 3 сахата свечана седница, резање колача и заједничка ужина.

Ваш позив је у скупштинској седници „Правосл. женске доброт. задруге“ у Чуругу одржаној 2. (16 септ.) о. г. једногласно решен.

У нади, да ћете се жељи одазвати.

У Чуругу 3. (16.) септ. 1907.

Василије Теофановић с. р. Евица Ј. Илића с. р. тајник. (М. П.) председница.

Врло сам се радо одазвала таквом лепом позиву, али се на истом не хтедох усмено захваљивати, већ путем јавним, путем нашег милог органа, путем цењеног: „Женског Света“.

Драге и поштоване задругарке! Хвала Вам на пажњи, коју указасте мени Вашим цењеним позивом, којим ме доведосте до размишљања, е да ли сам таковога топлог позива у опште и заслужила, јер по моме мишљењу: човек мора много више радити и урадити него ја, те да му такво признање изразити може.

Жао ме је што нисам могла да стигнем на први део ваше свечаности, пре подне, и да будем присутна за време парастоса умрлих вам чланица. Ал сам се радовала што сам могла присуствовати на другом делу свечаности, после подне, за време свечане седнице и „крсне славе“ ваше.

Радујем се, драге задругарке, што видим да напредујете, јер где се, „крсно име“ слави, ту је задовољство и напредак, а ко „крсно име“ слави ономе и помаже. Па тако и Ви, драге задругарке, славите „крсно име“, оно ће Вам помоћи да будете издржљиве у своме подuzeћу, а тиме Вам је и напредак обезбеђен и сигуран.

Сваки српски покрет радо сам грлила, сваку српску установу, вољно потпомагала, нарочито када оно поникне у моме родном месту, Чуругу, па тако сам се радовала и тада када сам видела, да су и моје миле чурушкњице основале своју „српску женску доброт. задругу“. Та „женска задруга“ има тако леп, тако племе ит позив какав ваљда ни једна задруга нема. Осим материјалне помоћи „женска задруга“ може још много морална добра да пружи своме народу. Ту је прилика да изображена женска дође у додир са женом из народа, да чује њене потребе, и да јој пружи спасоносног савета. Женска интелигенција је много доспешнија него наше ратарке, те имају времена да се баве и књигом и јавним покретима, а „Женска Задруга“ је ту, да сваком приликом, при сваком састанку задружном и своје сестре ратарке о свему извеште, поуче и на добро упуте. Приликом сваке седнице, када пређу административне ствари тада би се свагда могла повести реч о најпрешнијим потребама нашега народа. Нарочито би се могле износити главнији услови неговања и очувања здравља са најпотребнијим упуством: како да се и онај у колеби сачува од разних зараза и других болести, које наш народ сатиру.

Ту би се тада могла повести реч и о практичнијим пословима у домазлуку, у кухињи и т. д. Овакав рад, будите уверени, не би остао бесплодан, јер чланице би постале жене мирносноце, тако да би се већ и наком најкраћег времена, након неколико година, веома леп успех показао, не само у домазлуку и кући, већ и у здравственом погледу, и тада би сваком јасан био благотворан утицај „Женске Добр. Задруге“ и њених чланица.

Еле, као што напред рекох, била сам при-

сутна на свечаној седници „Жен. Добр. Зад. у Чуругу“, и молим П. Г. уредника цеђеног „Женског Света“, да ми поклони ма и најмања места у листу његову, како би у што краћем саопштити могла ток поменуте свечане седнице.

Истина свечана седница била је заказана у 3 сата по подне, али је већ и 4^{1/2} сахата било, када се искупио тек довољан број чланица.*

Свечана седница одржана је у школи Г. Јанковића. Дворана беше лепо окићена цвећем и ћилимови, а друга трапеза беше украшена сваковрсним ђаконијама. Све су то спремиле вредне задругарке. Свака је донела по нешто, и по могућству своме, само да се слава што лепше проведе.

По довољном сакупљеном броју чланица и много гостију, председница Гђа. Евица Ј. Илића отвара седницу и у врло лепом говору поздравља присутне госте, чланице бодри на рад, и жали што се тако мали број сакупио и одазвао позиву, баш на дан славе своје, кад треба да смо све на окупу.

Затим је тајник, Преч. Г. Василије Теофановић, прочитао записник прошле седнице, као и оставку гђе. потпредседнице, а затим се прешло на избор нове потпредседнице, којом приликом буде изабрана гђа. Видосава М. Ђуричића, која није била присутна, те буде решено, да се изашљу две чланице и да ју лично извеште о избору.*)

После обављеног избора потпредседнице говорила је вредна чланица гђа. Мара Б. Берића, „о српској девојци“. Могу рећи, да је гђа. Берића врло сретна била при избору теме, а још

*) Како сам извештена, неке чланице нису дошле с тога, што су биле спречене хитним послом, а неке што су морале одпутовати. Али сам — на жалост — и то разумети могла, да се многе спремају да иступе из задруге, а све због неких увреда, које су ван делокруга задруге у времену приватног живота нанешене. Држим да су такве задругарке на врло кривом путу. Оне вагда треба да имају на уму најсветију дужност своју као задругарке, дакле целу и напредак задруге, а да најодлучније одстрањују све оно што смета правичном раду задружном, па дакле нарочито лична протеривања и увреде. А још су на кривљем путу оне, које, ако им се не додели какво почасно место у задрузи, намах се захваљују и из чланства иступају.

*) И ако је то одмах учињено, ипак су се чланице вратиле без икаквог успеха. Како сам дознала гђа. Ђуричића одговорила је, да ће се тек у идућој седници изјаснити, е да ли ће се те почасти примити или не. Мислим, а и уверена сам, да се гђа. Ђуричића свакако способном осећа за то место и да поверење својих задругарки неће штети с презрењем одбацити, тим мање, што је баш њеним заузимањем и основана ова корисна установа у Чуругу, и што јој свакако и свакад на срцу лежи и моралан успех поменуте задруге.

је сретнија била при обради исте. Дивили смо се спреми њеној, којом је оцртала и изнела: каква треба да је српска девојка, па да постане добра жена. Говор гђе. Берића саслушан је озбиљношћу, јаком пажњом и пуним одушевљењем. Живела!

После тога прочитан је брзојав жабалске „Женске Задруге“, којим поздравља славу чурушкиња. Како сам извештена, Чурушка „Женска Задруга“ је позвала за тај дан и Жабалску и Ст. Бечејску задругу као најближе суседкиње да и оне буду присутне на њиховој слави.*)

Затим Гђа. председница затвара седницу и позива присутне да приступе свечаном делу славе, резању славског колача. Колач су прере-

*) Имам да приметим, да су се могле и требале одазвати том искреном, сестринском позиву, јер није доста само брзојавом честитати, али се у опште чинити и невештим као сестре бечејкиње, већ баш се треба у свакој могућој прилици лично састајати, те се о многом чему и саветовати тим пре, јер на једном пољу раде.

зеле одличне чланице: уд. Љубица Срећкова и Ева Рајкова. Уз чинодјејство пароха и љубљеног тајника свога Преч. Г. Василија Теофановића — Вакуле, који је познатим својим језгровитим, смишљеним, не мање вештим и заносним говором приказао присутнима, каква треба да је српска жена као добра домаћица, супруга и мати. Одушевлени дивним говором тајника седасмо сви за заједнички сто, који је спреман био за ужину сваковрсним ђаконијама, и тада настаде тек право, и ако скромно, али лепо весеље, које је трајало све до касно у ноћ, када смо се сви, како чланице, тако и гости својим кућама разишли и то пуно задовољни и одушевлени, а са уверењем да ће задругарке не само на дан славе, већ увек и сваком приликом тако сложено и заједнички радити у своме подухећу, а на корист свега што је наше, што је српско.

М. К. М.
рођ. С.

Рад добротворних задруга Српкиња.

Нови Сад.

Добротворна Задруга Српкиња Новосаткиња имала је своју редовну одборску седницу у петак 16. (29.) авг. о. г. под председништвом своје начелнице гђе Јулке *Радовановићке*. У овој седници се прочитала захвала питомице Милеве *Мочове*, испитане учитељице на пруженој јој потпори и захвала гђе *Јелисавете А. Машкића* рођ. Павловић на изразу саучешћа за упокојеним јој братом Пером Павловићем. Затим су приказани позиви и рачунски извештаји друштва „Слоге“ срп. вел. гимназије новосадске и Српског Учитељског Конвикта у Нов. Саду у којима је и ово друштво члан. — Изда то је на молбу српске православне цркв. општине у *Пожарници* близу Дол. Тузле (Босна) 10 К прилога за зидање школе, а 20 К потпоре у име путна трошка и набавке књига свршеној приправници I. разр. сомборске срп. учит. школе Марији *Девичерској*. Свршеној пак ученици овдашње државне грађанске школе Богданки *Дејановићевој* дато је на рачун школарине 70 К, да може полазити овдашњу државну трговачку школу. — На молбу земунског учитеља и издавача стручних Календара послаће му се списак чланица друштвених и рачунски извештај од прошле 1906. г. да се

може послужити за календар „Српкињу“, који намерава издати за идућу 1908. као стручни календар свију српских женских задруга. — Известити друштво „Привредник“ у Загребу, да се могу пријављеним особама (госпођама) из Новог Сада, дати деца женска на домаћу послугу. — Овлашћен је перовођа, да може на рачун друштвени дати зготовити скицу и апроксимативан прорачун за дозиравање зграде на купљеном празном ханском плацу.

Сомбор.

Управни одбор Добротворне Задруге Српкиња Сомборкиња имао је своју редовну седницу у понедеоник 17. септ. о. г., те је међу осталим предметима решио, да приреди ове јесени забаву у корист своје благајне. Дозволио је на молбу професорског збора срп. учитељске школе, да се приправнице могу обучавати и практично већбати у кувању код приправничког алумнеума (ђачке трпезе). — Усвојено је у начелу, да се под окриљем задруге оснује *девојачко коло*, као њезино одељење, којим ће руковати једна чланица задруге, а сврха ће му бити, да се литерарно и у српском духу образују младе Српкиње. Састављање правилника за ово коло, поверено је гђи *Даринки Георгијевићки*. — Најзад је заказана редовна јесења скупштина за недељу 7. (20.) октобра о. г.

„Слога“.

ЛИСТАК.

МАРА БУЊЕВКА.

(Чвршетац.)

* * *

После сваке битке долазили су нови рањеници, међу којима донесоше и једног тешко рањеног капетана Михаила Георгијевића Ернштајна. Он је задобио више рана при заузећу Плевне где се борио као лав, и кад паде Плевна, паде и он малаксао и обливен крвљу од тешких рана. Унесоше га онесвешћеног на носилима. Његово бледо лице било је тако лепо и племенито, да е лично више на каквог светитеља него на живог човека. Био је још млад, једва је могао имати тридесет година.

Кад га положише на постељу, лекар га прегледа и забринуто рече: да му је потребан највећи мир и озбиљна нега. А како су лекари познавали Марину издржљивост и савесност, њој га најтоплије препоручише да искључиво њега јединог негује.

Мара чим га је видеала, тако непомичног, побледи као смрт, јер јој се учини као да гледа њеног покојног Мирчу, тако је много лично капетан на њенога мужа.

Често је провела читаве ноћи поред његове постеље да ни тренула није. И негујући га срце би јој се стезало од жалости. Дворила га је и неговала, као што би мајка своје јединче, толико је саучешћа имала према њему.

— А он, кад би му синую зрачак свести, називао би је у буновном сну својим анђелом хранитељем. У његовој тешкој бољци нити је знао где се налази, ни ко је она.

То критично стање трајало је више од две недеље. Кад се почео по мало прибирати, био је тако слаб да је једва могао говорити, а још мање је знао шта се око њега догађа. Он ју је само пратио својим лепим великим очима, и заносио се неким блаженим сном. Његов ослабљени ум још није могао сватити да ли је то сан или јава, види само неке сенке како се мичу око њега. Мара је била за њега једино створење, за коју се почео интересовати његов слаби ум.

Лекари су се особитом пажњом заузимали за њега, и кад су се почели надати да ће га избавити, особито су хвалили Мару, да је својом

неуморном негом много допринела његовом опорављењу.

Једног дана кад донесоше опет многе рањенике, сви су болничари похитали да их прихвате, тако Мара остаде сама поред капетана.

Поред његове постеље била је велика наслоњача за одмарање, на којој је Мара провела више од двадесет ноћи без сна. Пошто му је по лекарском савету све дала што је лекар прописао, и кад је мислила да је већ заспао, и сама онако уморна завали се у наслоњачу, а сан је надвлада и она заспа.

Око поноћи капетан се пробуди, отвори очи и опази Мару, испружену на наслоњачи, слаба светлост од кандила обасјавала је њено уморно лепо бледо лице. Лежала је непомично, и тако слабо дисала, да је изгледала као мртва. У први мах онако слаб није могао схватити где се налази. Учини му се, као да су га држали за мртвог па га однели у оно одељење за мртваце, у тој својој забуни помисли да је и она умрла и осети неисказан бол у души. Хтео је викати, звати у помоћ, да је пробуде. Та она не сме умрети! Зар то мило створење које је лебдело над њим дан, ноћ, да више не живи, то би било ужасно! И наједанпут му дође страшна мисао да покида завоје па да и сам умре. Али је био још тако слаб да се није могао ни помаћи, а камо ли викати. Кад осети своју немоћ заплака се горко, и јецаше скоро на глас, зар он, који је на бојном пољу чинио чуда од храбрости, сад нема снаге ни колико новорођено дете.

На његово јецање Мара се пробуди, скочи са наслоњаче, приђе брзо постељи, наже се над њим, и запита га својим нежним гласом.

— Шта вам је господине, да вам није зло?
— Он се мало прибра, па са највећим напором једва проговори:

— О анђеле мој, док ти живиш, и мени је добро! — То неколико речи толико га изморише, да му се глава завали, и затворише очи.

Мару потресоше до дна душе те миле речи које изговори, па се наједанпут спусти на колена поред његове постеље и скоро гласно мољаше се Богу да га исцели и одржи у животу. А он у заносу слушао је тај мили глас толиком милином, да му је кроз све живце прола-

зио као нека електрична струја, и први пут усилн се да подигне руку, и наслони је на њену главу.

У том светом тренутку у њиховим душама није било ничега земаљског. То је била љубав узвишена, божанска, какву могу осећати само они који се спремају за онај други бољи свет.

— Али капетан ипак није подлегао својој бољци, његове ране почеше мало по мало зарашћивати, и ако споро, ипак се опорављавао. Марину је молитву Бог саслушао.

Капетан је већ оздравио толико, да није више требао неге па рече једног дана Мари:

— Кад су ме овамо донели, и кад ми сину један зрачак у моју обамрлу душу, нисам мислио да ћу овде наћи свога анђела хранитеља. Ви сте за све време моје болести бдили надомном. Хоћете ли ми допустити да ја од сад целог мог живота бдим над вама.

Мара сва претрну, обори очи, лице јој порумени, па наједаред побледи, и једва чујним гласом запита:

— Како то мислите, господине капетане?

— Мислим, ако делите са мном исто осећање, да ми пружите руку, да ми будете мој веран друг.

Мара побледи још више, срце јој скоро престаде куцати, па једва потресеним гласом рече:

— Господине капетане, за мене је велика част, што ме удостојавате, да ме као своју жену подигнете до себе, мене сиротицу, — па ипак — ја — не могу примити вашу руку.

— Не можете?! — Повика изненађено капетан. Зар сам се преварио у вашим осећајима за које сам мислио да их са мном делите? — Мара дрхћућим гласом одговори:

— Ја сам вереница — --

— Шта?! Ви сте вереница?! — Чија, чија? повика плахо капетан. Ви нисте томе могли дати и срце ако сте му и пружили руку. Срце је моје то осећам, зар бих ја и могао оздравити, да ме није ваша љубав будила из мртвила.

Ви сте оздравили помоћу вештих лекара — прошапута Мара.

— О, не, не, ви једини подигосте ме из мртвих, па зар хоћете све то да ми одузмете и вратите натраг у мртвило? Говорите, тако вам Бога, ко је тај, који хоће да ми вас преотме. Кажите ми име његово.

— Он је поштен човек, наредник је, мислим у истом пуку у ком сте и ви.

— Како се зове? брзо његово име.

— Никита Фодоровић! одговори Мара дрхћућим гласом.

— Он! А ја га познајем. Заиста смо у једном пуку. Али Маро, ја сам уверен да му ви нисте руком и срце дали. Смете ли се заклети да није тако. — Мара је оборила главу и ћутала, а он настави.

— Чујте ме Маро, ја ћу му овог часа писати и казаћу му да сте своје срце мени поклонили, и ако вас он ослободи од задате речи, хоћете ли ми пружити руку и постати моја жена?

— Само под тим условом, ако ме Никита ослободи од задате речи.

Капетан није ни часа оклевао, написа Никити писмо, исповеди му своју љубав према Мари, и замоли га да му одма одговори.

После неколико дана доби Мара од Никите писмо које је између осталог гласило: »Био бих најсретнији човек да сте ми са руком и срце поклонили. Али би много несретнији био, да сте пошли за мене а другога волели. Будите дакле искрени и поштено ми признајте да капетана волите, ја вам онда враћам вашу реч, бићу задовољан кад дознам да сте са капетаном сретни који заслужује да добије тако анђелско срце као што је ваше.

Мара није могла лагати, признала му је да је капетана свом душом заволела. И чим ју је Никита разрешио од задате речи отишла је са капетаном у Сомбор где су се у присуству њених родитеља и пријатеља венчали. А она је са пуним достојанством носила име свога мужа, Михаила Георгијевића Ернштајна.

Написала

Милка Гргурова.

ПРВИ ПУТ МЕЂУ ДЈЕЧИЦОМ. СЈЕНИ МОЈЕ МАЈКЕ.

Теби љубљена и поштована мајко моја, теби врсна и честита жено, теби најдивнија милошто, теби покојнице, посвећујем ове ретке, успомену на први корак у школу међу драгу дјечицу моју. „Ово вам је дјецо нова учитељица,“ — говорио је мој стари, добри колега. Предамном се прострло поље клупа, а у њима кршна, здрава планинска чеда. Заплавише се мали, кратки зубунчићи, зазвекташе ситне гиздаве цванцике, а моја драга тежачка дјечица добацише ми поглед хладан, бојажљив. Ох, да су знала с колико сам љу-

бави дошла међу њих, да су знали, да сам и ја дијете тежачке мајке, ћерка једне мирисне грђане планине, заиста би ме ови умиљати јањци друкчије гледали. Оне исте сјајне цванцике, нанизане у звездасти гердан, поткићен крсташем талиром покривале су груди моје покојне мајке, а таки исти сукнени аљинци почивали су на јуначким плећима њеним, док су токе и илике сјајале и трептиле попут чисте душе њезине. С тога не гледајте ме тако, приђите ближе сестри својој, ходите, да вас срцу привијем, Вас честити јањци моји, јер сви смо ми на истом камену повијени и у једној колијевци успарани. Ја дођох међу Вас из чисте и искрене љубави на спрам нашој заједничкој мајци и на спрам оној светој сјени моје покојне, изгубљене нане, која је за живота залогај од уста откидала и мени га слала. „Само да дочекам, да сврши, — да је видим у служби отаџбине драге! Боже услиши! Боже почуј ме!“ тако си шапутала сваког вечера тамо у оној нашој старој, шивном покривеној кућици, пред ликом наше крсне славе. Дошла је и пошљедња година. Јутро је било лијепо, небо чисто, а стара липа пред кућом нашом мирисала је као никад. Стајала си поред кочија мирна и достојанствена, ал' срце је твоје стрепило и титрало као увео листак на холујини. Пољубих ти вриједну руку, а твоја врела, чиста и света суза ороси моје образе. „У добри час, роде мој лијепи, — добар је Бог, он ће услишати моју молитву!“ говорила си у сузама. Растали смо се. Кад сам се послје десет мјесеци тешког рада вратила кући, носећи у рукама ваљану свједоџбу, мјесто на топле груди, падах на твој гроб незаборављена мајко моја. Бог није хтио услишати твоје молитве. Тебе нема, ал' живи твоја свака ријеч, сваки свјет и жеља у срцу захвалног дјетета твога. Ох, да ли гледаш одозго из рајских ђулистана на овај најсвечанији дом кћери своје? Мајко! Благослови мој почетак! — Прилазила сам једном по једном. Питала сам их, а они су ми одговорили паметно и кратко. Из хладних зидова нове школе полијевала ме студен, а кроз велике чисте прозоре допирао је мирис с оранице и блејање нејачких јањаца. Мој поглед је почивао на блиједом изнуреном лицу једне дјевојчице. Црна марама најављивала је црне часове. Кога ти жалиш, упитах је тихо. „Јучер ми нану сахранише!“ проговори и зајеца. Срце ме заболи. По клупи се заблесташе чисте дјетињске сузе. У школи је владала свечана тишина, само се је каткад чуло дубоко и горко јецање ове сиротице. Лагани, свјежи вјетрић лелуја нове завјесе на прозорима, а из навежених, поткићених торбица, под клупама, допире угодан мирис уполажачене, у лугу печене курузовнице...

Дванест је сати. Опремите се кући. Похитајте, тамо вас очекује топло крило мајчино, само ти учвиљено и ојађено сироче остани, да се заједно тјешимо, јер и ја:

„Мајке немам, да јој јаде кажем!“

Ј. П. — Дуња.

НА СЕСТРИНОМ ГРОБУ

М. Ђ. АВРАМОВИЋ.

Заморен, изломљен у борби горког живота — Испуњеним грудима чемера; тражећи поступке замишљеног идеалног живота; скрушен преварене наде, ево, дошао сам на гроб твој сестро моја! — Дошао сам ја, једини брат твој, да мојим малаксалим рукама пригрлим хладан, камени крст на гробу твојем, сестро моја!...

Дошао сам да мојим топлим сузама оросим увелу и осушену траву, поред крста твог.... Ево, поред мене обгрлило ме славим ручицама јединче твоје. — Оно ме најимно посматра, како сам се приљубио уз хладан крст, гроба твог, јецајући, жалећи младост твоју. Посматра ме а не зна, какво се благо његово крије ту. — Не зна, да пред њиме има скрушена његова најсилнија љубав, најдражија милост, најтоплија утеха... Не зна да пред њиме стоји строшено, уништено, оно, што је први пут својим устима прозборило — „Мати“. —

Њега си оставила, без да си му дала правац животног пута. Њега нема ко да одврати, да се не креће стазом где човек иде, стаза пуна горчине, чемера, препона. Оставила си га судбини — Ах, — Судбина је немилостива, варљива, лажна!...

Остављајући склониште пепела твог, ја се опет морам кренути у свет, сестро моја... Морам, да пођем истим путем где сам и пре ишао; опет скрушеном надом, борећи се на мору живота, као залутала лађа на узбурканом океану; борићу се док ме таласи узбурканог живота не покрију за навек и ја изчезнем са површине света, као да нисам ни био... Ох тај свет!.. Та, он је сестро, пун поруге, злбан, немилостив... А ми!.. Ми смо ништавни створови, који све лепо може осећати, али не разумети... Ми не знамо циљ живота, а живот тражимо...

Бедни смо, бедни!...

Успомена у животу мом биће ми само борба, и са борбом ћу изчезнути... Оплакиваћу тужно, сјетно ону давну прошлост, оне минуле дане детињства; кад смо били на путу борбе...

Кад смо се сви кренули који бејаше испочетка, леп, раван... стазе окићене мирисним цвећем, али и њега брзо остависмо, ступајући у борбу за навек...

Ти, сестро моја, почивај ту, где влада мир;.. где ће јутарња роса увек поливати камени крст твој, место мојих топлих суза... Где ће у бокору мирисне руже, славуј извијати своју тужну песмицу подсећиваће те на младост... Где ће јединче твоје долазити увек грлећи гроб твој, замишљајући груди твоје!....

Б Е Л Е Ш К Е.

Одликован. Наш сарадник, г. *Иван Иванкић*, шеф пресбирова београдског, одликован је од султана Абдул Хамида великим официрским орденом Меџидије II. степена са звездом. Чести-тамо!

Дворана за народну скупштину. У понедељак 27. августа о. г. положен је камен темељац у Београду на згради за народну скупштину. Свечаности тој присуствовао је краљ Петар с породицом и свим државним великодостојницима. Црквени обред је обавио митрополит Димитрије уз суделовање много свештеника.

Трговина за ручне радове. Госпођа *Мара Цвијановићева*, отворила је у Загребу на Прерадовићевом тргу бр. 8. у кући, где је српска школа, прву радњу за ручне радове. Пре тога је изучила земаљску стручну школу у Загребу и течај за ручне радње у Немачкој, била је више година учитељица стручне школе и проучила многе оваке радње у Немачкој, а прошле године и у Бечу, те је по томе стручно спремна за овакав посао. Ми се радујемо подузетности ове женскиње и препоручујемо је нашој публици. У ње се могу наћи како радови за народ тако и они за модну потребу. На стоваришту има и апарата за ручне радове, који се могу добити код ње по фабричној цени.

Нова Добротворна Задруга Српкиња. Читамо у „Србину“ госпићском листу, да се пре две године дана основала нова Добротворна Задруга Српкиња у *Дољњем Лапцу* и да је о Вазнесењу Господњем о. г. прославила већ по други пут своје крсно име сечењем колача славског. Слава је обављена у друштвеним просторијама, које су уступили задрузи на послугу велепоседници тамошњи г. Симо *Торбица* и супруга му *Јелка*. Председница је задрузи г-ђа Драгиња *Шорак*, а тајник: г. Никола *Пошовић*.

Забаве. Добротворна Задруга Српкиња у *Дол. Тузли* приредила је друштвену забаву о свом крсном имену: Малој Госпојини о. г. уз суделовање срп. певачког друштва и српског Сокола. Чист приход је наменула за *оснивање српске женске раденичке школе*.

— Добротворна Задруга Српкиња *Земункиња* приредила је о Малој Госпојини 8. (21.) септ. о. г. свечану забаву с игранком у корист добротворне сврхе. Приликом том продавала је задруга публици грожђе, које су даровали грађани за добротворну цел.

— *Српски Соко у Старој Пазови*, приредио је у недељу 23. септембра (6. окт.) о. г. уз суделовање српских соколова из Војке, Инђије, Голубинац, Срем. Карловаца, Чортановаца и Ст. Пазове *јавну веџбу*, а у вече тога дана забаву у корист набавке модерних гимнастичких справа. На забави тој суделовала је и новосадска трговачка омладина.

Панчевачка раденичка школа лепо напредује. Ове године се уписало у њу већ 40 ученица.

Прослава крсног имена. Многе су Добротворне Задруге Српкиња усвојиле за своје друштвено крсно име празник Малу Госпојину, и режу тога дана колач, свете водицу и држе забаве као и земунска што је ове године чинила. *Панчевкиње* су тога дана резале колач и светиле свечарску водицу. *Новосашкиње* су као и до сад држале само парастос у помен својих умрлих чланица и добротвора, а кад у своме друштвеном дому спреме дворану за своје састанке, и она ће тога дана приређивати сличне прославе.

Ђачка трпеза у Сарајеву. Почетком октобра месеца о. г. по н. к. отворила је у Сарајеву Добротворна Задруга Српкиња трећу ђачку трпезу. Прва је поникла у Београду, друга у Сомбору, а трећа, ево, у Сарајеву. Све три су излив љубави наших Српкиња према омладини која се учи. У Сарајеву је отворена та трпеза за сад за 40 места, од којих ће 30 плаћати по 20 круна месечно за ручак и вечеру, а 10 ће ђака добити то бесплатно.

Приликом **освећења нове српске основне школе у Бос. Дубици** било на окупу 5—6000 душа на окупу. Прослава је испала величанствено. Том приликом спремиле су девојке Дубичанке дивно израђену Споменицу, у коју су уписивали имена приложника за нову школу и која ће се чувати у архиви школској за сва

времена. Том приликом скупиле су девојке за ту школу око 8000 круна, међу којима је највећи прилог кума Исидора *Добровића* од 2000 К г. Сладојевића из Београда 150 К, г. г. О. Косовића и Браће Цикота из места по 200 К, Ј. Косовића 100 К итд. Но том приликом поникло је још неко родољубиво дело. Познати добротвор и кум г. Исидор Добровић из Дарувара нагласио је у своме отпоздраву на здравици при ручку, да ће се побринути, ако му Бог даде живота и здравља, да осигура шој школи и једну учитељску снагу. При растанку из Бос. Дубице записао се исти добротвор за члана добротвора бањалучког певачког друштва „Јединства“, а своју супругу г-ђу *Кришину* за члана добротвора бос. дубичког друштва „Вишњића“. Тако се слави и диже просвета у Босни поносној.

Богданка Ћосић, ћерка нашег сарадника г. Јанка Ђ. *Ћосића* учитеља сегединског, заузела је своје учитељско место у Дољњем Ковиљу у Шајкашкој. Честитамо!

Штампарија и везилачка радионица госп. Милана П. *Павловића* и сина из Вршца прешла је у својину г. Ивана *Машића*, бившег управника српске штампарије у Загребу.

Жене на сабору. По новом финском закону, провинција Русија има 200 заступника у сабору, од тих су 18 заступника женскиње, које нису основале засебан женски клуб, него се поделиле по свим странкама, која којој нагиње по литичким начелима, тек у неким питањима, која су женској страни ближа нају се ови женски посланици зајудно.

Верени и венчани. Госпођа *Зора Љубишина*, ћерка наше одборкиње Добротворне Задруге Српкиња Новосаткиња, г-ђе Софије удове Љубиша, венчала се у недељу 2. (15.) септембра о. г. с г. дром *Радивојем Каленићем*, новим месним лекарем.

Наш сарадник г. *Исаије Мишровић*, срп. нар. учитељ у Гламочу (Босна) венчао се у цркви на Камену код Гламоча са г-ђицом *Сшаком Насрловићевом*.

Наш пријатељ, г. *Драгољуб Радојловић*, секретар касационог суда у Београду, венчао се у недељу 9. септ. о. г. с г-ђицом *Драгом Поповићевом*, ћерком пок. Драгутинт М. Поповића из Сипошевића, а синовицом г. дра Мите М. Поповића из Београда, који ју је и одржао.

Г-ђица *Мила Петровићева*, наша претплат-

ница и ћерка г. Николе Петровића, из Старе Пазове велепоседника и посланика на земаљском сабору, нашег пријатеља верила се с г. *Миланом Поповим*, мерником (инциниром) из Земуна.

Г-ђица *Милена Пешковићева*, учитељица у Бјељини, а ћерка г. Тоше Петаковића, учитеља бач-мартоношког, венчала се у недељу 16. (29.) септ. с г. *Милошем М. Лакићем*, угледним чланом и трговцем бјељинским.

Нека је срећно и благословено свима!

ЧИТУЉА.

† Јефа удова Јањић рођ. Костић Сарајевски лист: „Српска Ријеч“ јавља, да се 11. септ. о. г. тамо у 67. години живота упокојила честита и узорита Српкиња Јефа удова Јањић. Имала је два сина: Миле и Владимира и Бог их је обоје себи узео, а она је, да овековечи спомен на своју милу децу, завештала у њихов спомен 5000 К, да се из тог оснује Српски Дом у Горажди. — Даље је завештала друштву „Просвјети“: 1000 К; — Српском Сиротишту у Сарајеву: 1000 К; — Српском Школском Фонду у Сарајеву: 1000 К; — Задрузи Српкиња Сарајевкиња: 2000 К; — Свештено-удовичком фонду: 500 К; — Српском Учитељском Фонду: 500 К; Друштву »Слози« у Сарајеву 200 К. За живота свог није ником говорила о својој вољи, тако је скромна била и тек се по смрти сазнало и видело, како је то племенита душа била. Бог да јој душу прости!

† Михаило Арсенијевић. Наша сарадница и скупљачица претплате, г-ђа *Хрисанша Пурића*, супруга дворског књижара Андрије Пурића у Београду, изгубила је свога доброг оца Михаила Арсенијевића, трговца београдског 27. августа о. г. Нека прими ожалошћена породица наше саучешће, а покојнику нека је лака црна земља!

† Наталија Адамовићка. У прошлом броју јависмо међу веренима и венчанима, да се г-ђица Наталија Стефановићева из Гргуреваца венчала с г. Петром Адамовићем, абсолвираним медицинаром бечким, а сином наше уважене г-ђе Софије удове Адамовић, овдашње трговкиње. Сад јављамо, да је иста млада у свом младачком путу отишла до Беча, тамо се поболела и 23 септ. (6. окт.) о. г. тамо преминула. Уз општу жалост пренета је у Гргуревце и у породичну

гробницу сахрањена. Лака ти црна земља била млађана душице!

† **Јулијана Брановачка.** Наш пријатељ г. др. Стева *Малешевић*, адвокат Матице Српске и новоизабрани члан књижевног одељења Матице Српске сахранио је 1. (14.) септембра о. г. у Сенти своју милу сестру Јулијану Брановачку, рођ. Малешевић, у 74. години живота, која је била удата за г. Јованом Брановачким умировљеним варошким благајником. Покојница се одликовала свим врлинама добре Српкиње, матере, љубе и домаћице. Вечан јој спомен!

† **Александра Вуковић.** После дугог и тешког боловања, испустила је своју племениту душу, у Бијелој (Бока Которска), честита г-ђа, врла родољупка, дична Српкиња, *Александра Бура Вуковића*. Престаде за на вијек да куца оно племенито срце, које нас је искреном, чистом љубављу освојило било! Овај тешки губитак врле нам покојнице дубоко нас је свију ожалостио а и велику нам празноћу оставио, јер су ријетке оваке! Те уз сузе честитог јој господина супруга и миле јој својте, придружују се сузе и искрене пријатељице, која је врлу покојницу, са свим срцем и душом љубила и поштовала! Кличући јој: Лака ти црна земља дична Српкињо, а вјечан спомен међу свима нама! О. С.

† **Софија Милић.** Одлични грађанин и подначелник града Бања Луке, г. *Лазар Мишић* и госпођа му *Марија*, изгубили су ненадно своју милу и добру кћерку *Софију* а у цвету своје лепе младости, тек у 16 години живота у Аланду код Беча. Добра ова дјевојчица испустила је своју племениту душу у наручју своје мајке, добре госпође Марије, која је позната са своје велике милости за туђи бол са своје увјек дарожљиве руке према сиротом и невољном; она је и врсна чланица Добротворне задруге Српкиња, па нам је са свих тих разлога врло жао, што је тој доброј мајци неутешна смрт тако рано отргла милу Софицу. Зато јој и шаљемо наше топло саучешће. Тело миле покојнице пренесено је из Аланда у Бања Луку и уз многобројно саучешће пријатеља и познаника сахрањено у породичну гробницу. Нека преблаги Бог даде утјехе, а млађаној покојници рајско насеље! Ј. С. М.

† **Милана Радивојевић.** Наш пријатељ кр. школ. надзорник у Пожези г. Илија Радивојевић,

изгубио је 24. септембра (7. окт.) о. г. свога доброг и милог друга, своју Милану, у 55. год. живота и завила у црно своју децу. Вечна јој памет!

† **Јово Г. Поповић.** И опет се зави наша књига у црно, јер је изгубила 2. септембра о. г. свог младог, одушевљеног раденика и родољубивог песника Јову Г. Поповића из Санског Моста (Босна) тек у 21. години млађана живота. Лане је издао прву књигу својих песама у загребачкој српској штампарији, коју је наша критика симпатично поздравила и ако је имала по нешто да јој замери. Покојни Јова је и наш сарадник. Његове прве песме угледале су света у нашем листу, а дисале су чистим патриотским жаром. Тај родољубиви жар га је и одвео још сувише млада на јавно поље, као сарадника новом бањалучком листу: »Отаџбини«. Родољубиви жар га је и одвео већ са првих радова пред политичну власт и био је с главним уредником тог листа, г. Петром Кочићем, осуђен, против чега се жалио вишој власти али јој није дочекао краја. Честити брат му Тодор и сестра Јулка, такође наша сарадница, оплакују своју дику и понос, а и »Отаџбина« је издала посмртни лист и тужи за тако вредним и неустрашивим поборником. Имамо дакле повода и ми и цео народ да зажали за овим младим Србином, јер је много обрицао и за своје доба много давао. Вечан му спомен!

† **Јован Вучанов.** И Сремска Митровица осиромашила је једним ваљаним човеком, једним одличним учитељем и грађанином. У суботу 1. (14.) септембра о. г. упокојио се тамо примеран учитељ и управитељ школски Јован Вучанов, који је одслужио цркви и народу своје верно и савесно пуне 42 године дана. Служио је у Карловцима, Руми, Петрињи и Митровици. У последњој општини пуне 32 год. дана. Колико је био уважен и поштован у Митровици види се и по томе, што се сама срп. правосл. црквена општина побринула, да му издаје заслужену мировину, кад за толике године нису ни наше автономне ни државне власти учиниле ништа за тамошње вероисповедне учитеље. Вечан му спомен!

† **Тоша Георгијевић.** Одличан грађанин сентомашки, отац г. Аврама Георгијевића и Дафине удате за кр. домобранског пуковника Јована Никића, а брат наше уважене г-ђе Со-

фије Лазе Дунђерског, велепоседнице, преминуо је 22. септ. о. г. у 75. години живота. Поред деце, унучади и родбине оплакује га и удова Ана рођ. Малетић. Вечан му спомен!

Б Е Л Е Ш К Е.

ПРОСВЕТА.

Српске више девојачке школе у Нов. Саду, Панчеву и Сомбору отпочеле су редовна предавања. У новосадској се уписало 127 ученица у сва четири разреда, у панчевачкој 103, а у сомборској 73.

У новосадској државној трговачкој школи има за ову школ. 1907-8., уписано 14 Српкиња.

У институту Царице Марије на Цетињу има уписано 90 ученица за школ. 1907-8. г.

МИТРОПОЛИЈА СРПСКА.

Ми смо у 3. броју нашег листа од ове године казали, да је г-ђица Даринка *Богуновићева*, учитељица завела у свом месту *Мешку* (у Лици) школу за неписмене девојке (аналфабете). Сад на Цвети о. г. одржала је та учитељица испит са својим ученицама и показала, да није жалила никаква труда, да своју намеру изведе. Девојке су изучиле читати и писати за два месеца и читале су сав »Његушев« буквар, а уз то је она поучавала девојке и женском ручном раду. На испиту је било много света, а нарочито су га посетиле скоро све госпође из места. Испит се завршио са две складно отпеване песме и онда су девојке награђене свака са по једном поучном књигом и разишле се веселе својим кућама. Тамо се надају, да ће идуће зиме бити много више ученица, а валда ће се наћи још која учитељица, која ће хтети оваке жртве принети на олтар народне просвете. Лед је пробијен овим примером.

ЗА ДОМАЋИЦЕ.

— Прање црних и иначе мрких вунених тканина.

Да се црне вунене материје оперу а да при том не изблједе да се очувају у истој боји, добро је узети дивиж кестења, те сваки расјећи на половину, па заједно са љуском у овећем котлу у кишњици добро раскухати пустити да се сталожу, затим процједити кроз крпу, гоново угријати и прати одјело, при овом прању никако не треба сапун употребљавати, него само међу рукама растирати, гђе знамо да су овеће мрње, затим у кишњици изапрати па у чистој води и неоцеђено објесити да се суши. Пошто је сад врјеме кад се кестења тресу то се упозоравају наше врједне домаћице, да се побрину за што више кестења јер је ово сретство опробано као врло добро.

Бања-Лука.

Ј. С. М.

Да се код чишћења соба што мање прашине диже ваља метлу замочити у воду и добро истрести, па

онда полако вући и чистити. То ваља што чешће чинити, јер се метла брзо напуни прашине. Ако се притом и покућство шипка у соби, не треба га голог шипкати, него прво замочити чисту крпу у воду и онда добро изцедити, по предмету застрти и онда по том шипкати. На тај начин задржи се сва прашина у крпи и за то ју ваља што чешће испирати на поље, а то је у зимње и кишовито доба. Тим се млога убитачна клица из прашине задржи у влажној крпи, и не удише се у плућа, која се јаче шире у раду.

Да не плесневе краставци у сирћету, метне се у малу добро испрану кесицу горушице и стави се на краставце. Ако су краставци већ почели плеснити, онда се они плесниви одстране, па се да остале краставце метне горушица.

»Д. О.«

Јаја се дуго очувају, ако се ставе у сув пепео, али се онда не узимају у руке док не требају. »Д. О.«

РАЗНО.

Земљорадничке Задруге у Србији. На крају прошле 1906. године било је у Србији 573 земљорадничке задруге у савезу са 25.000 задругара. Задругари су били: 22.084 тежака, 315 учитеља, 217 свештеника, а оно друго занатлије и чиновници.

Статистика Русије. По најновијем попису народа има у Русији свега 146 милијона душа. Од тих живе у Европској Русији: 121,800.000 (у Азијатској Русији: 24,200.000). Међу европским становницима има: 96 милијуна Руса; 15 милијуна Татара и Турака; 9 милијуна Пољака; 6 $\frac{1}{2}$ милијуна Фина; 5 $\frac{3}{4}$ мил. Јевреја; 2 $\frac{1}{3}$ мил. Немаца; 2,900.000 кавкаских народа; 600.000 Монгола и 130.000 Јермена.

По вери су подељени овако: 70% православне вере; 10 \cdot 8% мухамеданаца; 8 \cdot 9% католика; 4 \cdot 9% протестаната; 4 \cdot 1% су мојсијевци и 1 \cdot 4% су будисте.

КЊИЖЕВНОСТ.

„Из наше нахије“ Г. Стеван И. Самарџић учитељ у Плевљима — Херцеговина, један од новижих наших приповедача издао је први низ својих приповедака, које носи наслов „Из наше нахије“. Чим ми је ова књига дошла до руку, прочитао сам је са највећим задовољством; уживајући по негде у духовитој Самарџићевеј хумористици коју писац верно продуцира све онако

се дешавало у друштву Срба и Турака (опет Срба). Као год што писац насмеје хумористиком врло често тако исто на много места у стању је да нагна по коју сузу на очи, верно сликајући бедно стање свога народа који жуди за слободом у оним крајевима.

Књигу „Из наше нахије“ сачињавају шест врло занимљивих приповедака, које су још раније заузеле достојна места по најугледнијим српским књижевним листовима. Као најбоља приповетка јесте „За душу Емилију Кастелару“. У овој приповетци приповедач одмах прелази на главну ствар о којој је имао да пише. Овде је писац изнео духовити карактер једнога Србина који са свим предано љуби своју домовину. Друге Самарцијићеве приповетке почињу са сликом околине и поднебља у каквим се околностима писац налазио оних тренутака. Ове друге приповетке изгледају у почетку као пејсаж — прозаичне песме; што у приповеткама и не утиче на читаоце као што писац мисли. Друго је то у песмама гдје се нарочито исказује чар природе а од приповедача захтевамо са свим друго: т. ј. што скорије да пређе на идеју о којој има да нам говори, јер читаоцу се досади оно дуго отезање са природом, па остави књигу не прочитавши ни оно што би га одиста дубоко занело у читање и размишљање. Овим не пребацујем г. Самарцијићу, наравно да се и он угледао на друге, што треба избегавати. Г. Самарцијић са успехом и врло оригинално по духу народа — умесно приповеда и слика живот својих земљака у ономе крају о коме се данас најмање води брига. Г. Самарцијић јест да је новији приповедач, али ипак ово његово прво дело заслужује топлу препоруку. Прочитавши ову књигу ће се тврдо уверити сваки, да тамо нема ни појма народ о Бугарима или другим елементима, само о чистим Србима. Уверићете се где је језгра и срце српског народа.

Београд.

Дим. М. Ј. Полимац.

Уредништво Српскога Сокола у Ср. Карловцима јавља свој браћи српским соколима и свима пријатељима српскога соколства, да ће лист *Српски Соко* ући наскоро у своју другу годину, како излази. Сада су уклоњене све сметње те је удешено све, што је потребно, да лист изилази наново и уредно. „Српски Соко“ изилазиће најмање на једном табаку у размацима од три недеље тако, да ће до Видовдана године 1908., када ће се завршити друга година како излази, изићи 12 бројева. Претплата му је три круне годишње и *прима се само за целу годи-*

ну. Умољавају се чланови српских соколских, гимнастичких и витешких друштава, као и сви пријатељи српскога соколства, да се што многобројније претплате на овај једини српски-соколски лист, који је при том в. средно јефтин тако да га и најсиромашнији може држати. Исто се тако умољавају сва српска соколска друштва, да редовно шаљу извештаје о свима својим важнијим радовима, како би овај лист што боље могао вршити своју задаћу: да служи интересима српскога соколства. Претплата, рукописи и све друго што, се тиче листа, шаље се на адресу: *Никола Максимовић, Карловци (Срем).*

»Мала библиотека«. Уредник: Ристо Кисић. — Власник: Издавачка књижарница Пахера и Кисића у Мостару. Година VIII. 1906.

Свеска 134.—135. (Број XX.—XXI.) Јован Протић: Из сеоског албума. Приповетке.

Свеска 135.—138. (Број XXII.—XXIV.) Др. Светислав Стефановић: Из енглеске књижевности. Есеји. I. књига.

Уз ове свеске »Мале Библиотеке« приложене су двије дописне карте са ликовима: Др-а Антона Пуљезија и Др-а Пера Чингрије, као и слиједече писмо:

Пријатељима »Мале Библиотеке«.

Наше обећање при шаљању 133. свеске »Мале Библиотеке« да ћемо у што краћем року доштампати и разаслати 134.—138. свеску, завршену за 1906 у, као и прве свеске за 1907-у годину не могосмо испунити, пошто штампариа оскудијеваше са типографским радницима, и то не што их није могла добити, него ради тога што извјесни типографски радници и њихови савјетници употријебише разна средства само да онемогуће рад оним типографима, који стизаху у радњу. У потоње вријеме кад се у неколико успоставио редовни ток рада у штампарији, наставили смо штампање „Мале Библиотеке“; те доштампали 134.—138. свеску, које сад шаљемо свима нашим претплатницима за 1906-у годину, скупљачима, сарадницима и уредништвима, а уз молбу да нам извине на сувишном одоцнењу.

Овом приликом јављамо свима пријатељима »Мале Библиотеке«, а нарочито онијем који су нам упућивали питање: »да ли ће »Мала Библиотека« престати излазити«, да ћемо наставити даље издавање, али са прекидом за ову, 1907-у годину. На прекидање излажења одлучили смо се зато, што је већ наступила друга половина године те нам је не могуће да до почетка 1908 е издамо сва 24 броја „М. Библиотеке“ и све свеске

„Пријегледа« за 1907. Осим тога вољни смо да од сад издајемо, како свеске „Мале Библиотеке“, тако и „Пријеглед“, најтачније, а да би то постигли, штампаћемо неколико свезака „Мале Библиотеке“ и прву свеску „Пријегледа“ за 1908 у још у овој години и завршити штампање истих до половине децембра, а разаслати до Божића или најдаље до Нове Године свима онијем којијем смо и до сад слали, а и новим претплатницима који нам тад претплату пошаљу.

Завршујући ово неколико ријечи, молимо сваког пријатеља српске књиге да нас помогне, било са претплатом, скупљањем претплатника или сурадњом. Уједно молимо сва она уредништва која су нам слала своје листове у замјену, да нам и даље шаљу. Молимо све издаваче да нам своја издања шаљу из приказ. Најзад молимо све оне претплатнике који нам не измирише дужну претплату за 1906 у или иређашње године (на жалост, имаде их повећи број), да то чим прије учине.

У Мосгару, мјесеца јула 1907.

Уредништво и власништво

„МАЛЕ БИБЛИОТЕКЕ“ и „ПРИЈЕГЛЕДА“.

— *Београд у служби туђину.* Отштампано је у књигу предавање Ж. О. Дачића, Београд у служби туђину, које је проф. Дачић одржао ове године у универзитетској сали, а у корисг „Кола Српских Сестара“. Књига је изашла у издању уредништва „Народних Новина“. Цена је књизи 0.50 динара.

— *Невеста Љутице Богдана.* Драма у три чина с предигром по спеву Милорада П. Шанчанина написао *Светозар Маршиновић.* Стари Бечеј. Штампарија Лајоша Леваи 1907. Цена: 1 К издање пишчево.

— *Српски народни вез.* Матица Српска издала је под овим насловом у засебној књизи, (бр. 21.) рукопис наше сараднице и ревносне испитивачице српског народног веза и текстилне орнаментике, г-ђе *Јелице Беловић Бернадзиковске,* и наградила је то дело из задужбине Јована Остојића и жене му Терезије. Уз ову књигу, која има 254 стране велике осмине, иду и 14 оригиналних слика као представници појединих врста женске рукотворине. Књига ова износи историјски развитак женских ручних радова у Словена, а нарочито се приказује да је тај рад својствен нашим Српкињама у највећој мери, те се тражи, да га Српкиње негују као свој најлепши украс.

Ову књигу треба да набави свака српска у-

читељица, свака женска школа и свака интелегентнија Српкиња, те да се из ње поучи, охрабри и понесе у раду који данас стоји на челу свију просвећених и напредних народа и са чиме и наш народ тек може досећи на своје старо и угледно место међу културним народима. Цена је књизи: 2 круне, а чланови а чланице Матице Српске добивају ово и сва друга издања матичена бесплатно. Чланом Матице Српске може постати сваки Србин и Српкиња, ако положи 100 К у једанпут или положивши 20 К па се обвеже, да ће остале рате у даље четир године исплатити, сваке године по 20 К. Чим уплате прву рату од 20 К добијају чланови одмах све књиге Матичине и то: *Летопис,* књиге за народ с календаром и друге књиге, које Матица издаје. Може се и претплатити код Матице на сва њена издања са 6 К годишње у Аустро Угарској, Босни и Херцеговини а за остале земље са 8 К годишње.

— *Буквар* по Жакото-Фогел овом методу за први разред основне школе. Написао Љубомир Јовановић, управитељ-учитељ у Уљми. У Новом Саду парна штампарија Ђорђа Ивковића, 1907. Цена: 20 потура. Г. Јовановић иде овим букваром за тм, да ону шестнедељну предспрему за учење читања и писања, која се употребљава у нашим школама по досадањој аналитичкој методи, учини очигледном, да деца и учитељ из школских писмена састављају и расгављају речи, које уче до сад само на изуст. Пракса ће показати, е да ли је овај начин оправдан или не. Учители и учитељице I. разреда нека набаве овај јевтан буквар и нека опробају радом.

— Најновија *Предикевич Слика.* Одломак из из путописа у писмима приошћо Островскиј. У Новом Саду, штампарија деоничарског друштва »Браника« 1907. Прештампано из 160. 169. и 170. броја »Браника“.

— Изашла је прва свеска „Југословенске Библиотеке“: »Вињете« од словеначког приповедача Ивана Цанкара.

»Југословенска Библиотека« излази у почетку свакога месеца у књигама од четири до пет штампаних табака. Сваке четири књиге „Југословенске Библиотеке« сачињавају коло, прва књига сваког кола намењена је словеначкој, друга књига хрватској, трећа бугарској, и четврта српској књижевности.

У овој години „Југословенска Библиотека« донеће радове ових писаца: Ивана Цанкара, Јосипа Козарца, Елина Пелина, Борислава Станковића,

Јанка Крсника, Ксавера Шандора Ђалскога, Петка Тодорова и Стевана Сремца. Словеначки и бугарски писци биће у српском преводу са страницом оригиналног текста на крају књиге. Пред текстом биће информативан предговор о писцу чији се радови у књизи штампају.

Новац, поруџбине, и све остало што се односи на »Југословенску Библиотеку«, ваља слати члану уређивачког одбора проф. Живојину О. Дачићу, секретару Универзитета у Београду,

Претплата је за годину дана 5 динара, за пола године 2,50 динара, за месец дана 0,50 динара.

Друга књига »Југословенске Библиотеке« изишла је 1. јуна. У њој је »Тена«, приповетка хрватског приповедача Јосипа Козарца.

— **Новеле** Биро Лајоша с мађарског превео наш сарадник г. Славко М. Косић учитељ у Мостару, а издала штампарија Јована Радака у Вел. Кикинди. Цена: 1 К. Може се добити у истој књижари.

— **Извештај** главног одбора Друштва за чување народног здравља, о друштвеним раду у 1906. г. Година пета. Београд. Штампарија Аце М. Станојевића (Доситије Обрадовић) 1907.

Из овог извештаја сазнајемо, да друштво напредује у свим правцима свога циља. Друштво издаје свој лист „Здравље“, који се растурује у више од 6000 примерака у народ и сваке године појачава број читалаца. Друштво је прописало, како да се граде сељачки станови и како да се удесе сељачки кревети. Саставило је за то план и начинило модел, па га шаље својим сеоским дружинама за углед. Основало је две школе за сељачке домаћице: у Кнежевцу, близу Београда и у Орашју, близу Крагујевца, у којима се обучавају сеоске девојке и младе жене у кувању, мешању хлеба, прању рубља, држању и плођењу живине, кухинском повртарству, а поред тога уче се читању и писању, које не знају, чистоти, поступању с малом децом и тд. свему, што једној доброј домаћици и честитој матери треба. Његовим заузимањем, а и самом потпором подигло се три летњиковца за слабуњаву децу и то: у Београду, Крагујевцу и Шапцу и како се то по здравље и напредак деце испоставило као врло пробитачно, множиће се такви летњиковци и по другим варошима. Сад намерава друштво да изда књижицу о „јектици“, којом ће да поучи свет, како се ваља чувати од те заразе која тлачи више света него рат, а раздаваће их народу бесплатно. —

Друштво има свог лекара, који путује по Србији и организује оваке подружине, саветује и учи народ, како да чува своје здравље. — За пет година образовало се у Србији 58 оваких дружина, у којима има 2825 чланова; међу којима је први и највећи добротвор Њ. В. Краљ Петар I., а за њим долазе као први добротвори: пок. *Милица* кћи пок. *Јеврема Грујића*, са 1000 динара у злату и покојни патријарх српски Георгије *Бранковић*, са 1000 К.

Овака друштва ваљало би и овамо у нашим крајевима подизати, а на то су у првом реду позвани наши лекари.

Проучавање села. Г. др. Јован *Цвијић*, научник светског гласа, професор на београдском универзитету, отпочео је да проучава све крајеве, у којима Срби живе. Тим поводом издао је »Упутство за проучавање села у Србији«. Исто то и за Босну и Херцеговину, те позива тим поводом све писмене Србе и Српкиње, да му по тим упутствима шаљу описе својих места. Ко би желео та упутства нека се обрати на Академију у Београд, па нека по томе поступа. До сад су већ изишле четир књиге под редакцијом г. дра Цвијића под насловом: „Насеље Српских Земаља“.

„**Српски Глас**“. У Вел. Кикинди почео априла месеца о. г. излазити нов недељни лист под овим насловом. У наслову стоји, да је лист некависних Срба. Уређује га одбор, а одговорни му је уредник др. Васа Јакшић, адвокат в. кикиндски. Лист ће пратити цео наш народни јавни живот а поглавито живот и рад Срба из Угарске. Цена му је 8 К годишње а поједини бројеви 20 пот.

„**Наше Коло**“. На Цвети о. г. почео је у Сомбору да излази нов лист српски под овим насловом. Лист ће служити као орган радикалне странке за Сомбор и околину. Заступаће дакле страначке интересе и поред тога привреду и автономне послове. Уредник му је др. Јован Вујић, адвокат, а цена је листу 6 К годишње.

— *О националном раду.* Предавање дра Јована Цвијића држано у „Колу Српских Сестара“ 18. фебруара 1907. г. Друго издање. Дубровник. Издање и штампа српске дубровачке штампарије др. Грацића и др. 1906. Шаље се као Видовдански прилог мостарског листа »Народа«.

— *Књиге Матице Српске.* Изашао је Летопис свеска III. за годину 1907. — Од књига бр. 17. Ромео и Јулија. Трагедија Вијема

Шекспира, с енглеског превео др. Лаза Костић. Награђено из Задужбине Јована Остојића и жене му Терезије. — Од књига за народ из задужбине Петра Коњевића изишла је свеска 122. „Уму и Срцу“, поуке за народно просвећивање. Написао Павле Аршинов II.

— *Радикали и сриска манастирска штамарија* од Димитрија Руварца управитеља. Срем. Карловци 1907.

— *Дозвољивост другог брака свештеника* с догматичног, каноничког и практичног гледишта. Написао др. Василије Гајина, професор богословског факултета у Черновцима. Превео др. Јосиф Калик, сунлент професор у задарској богословији. У Новом Саду штамарија Ђорђа Ивковића 1907. Цена: 50 филера.

У М Е Т Н О С Т.

I. Коло партитура. Наш млади музичар и професор музике и певања на срп. вел. гимназији у Нов. Саду, г. *Исидор Бајић* издао је 30 српских песама за мушки лик. За сваку песму посебне гласове и партитуру, те се одсад не морају певачка друштва мучити преписивањем појединих гласова за своје певаче, које су скупо стајале и често погрешно преписиване. Овим се испомогло у многоме нашим певачима и певачким дружинама. Цена је за свих 30 песама и партитура 20 круна и може се добити, код издавача г. Псе Бајића.

Десетогодишњица „Привредника“.

Сад 10. (23.) септембра навршила се прва десетогодишњица, од како је отпочео систематски организован рад Српског Привредног Друштва Привредник.

Свако зна, у ком се правцу кретало заузимање тога родољубивог и практичног друштва, које је поред свега осталога свога посла у том раздобју преко 5000 здравих, ваљаних — у великој чести сиромашних — младића у шездесет најразноврснијих заната и привредних струка удомило.

Преко 2400 старијих од њих изучили су свој посао и свршили су своје шегр-

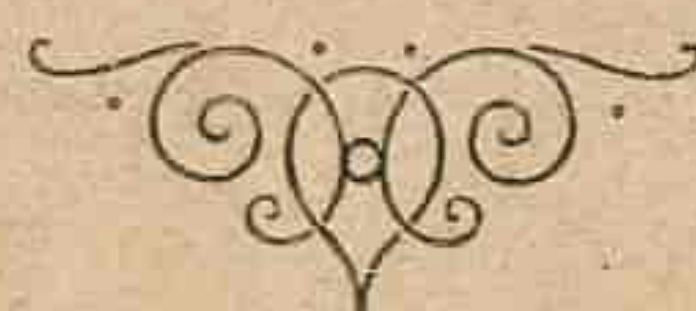
товање, у плаћи су, па се као помоћници даље усавршују. 200 најстаријих од њих већ су своји самостални господари, а од сад ће стизати све многобројнија годишта за годиштима на своје време редом својој мети, као што је познато, а ваљан човек постизава то данас лако, јер код „Привредника“ има нарочита каса (задруга), која ваљаним младим људима даје прве почетне кредите, кад своје самосталне радње отпочињу.

Нема правог Србина ни Српкиње да нису чланови тога најширег и најкориснијег српског друштва.

Многи помажу и чешће, и обилатије и сваком приликом, многи чине тестаментарне записе и т. д. једном речи свако помаже како може и зна, али свако учествује и помаже макар како, а учитељи, родитељи, старатељи и у опште сви прави пријатељи српске омладине и српског привредног напретка, треба да упућују све ваљане здраве ђаке од 12 до 15 година — макар и сиромашни били — Привреднику, који их онда намешта код одабраних, најодличнијих, светских господара у све корисне и напредне струке.

И онеме ко не мора после својим занатом хранити се, ваљаће свега века у свему оно светско искуство, углађеност и мудрост, знање разних језика и т. д. што се у свету стиче. А ваљаће и онима, које у војску зовну, и онима, који ће после какву државну или другу службу тражити, ваљаће једном речи увек и свега века свакоме у свему.

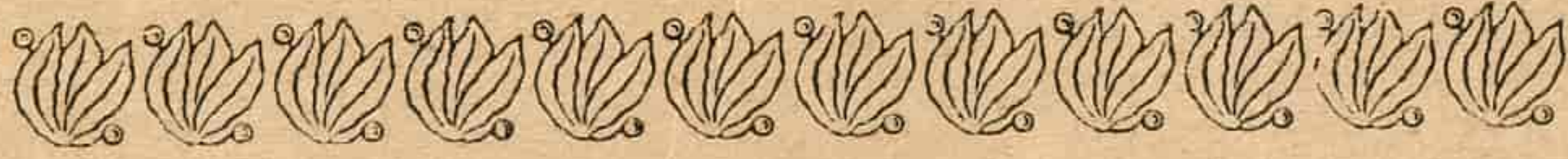
Ко жели да упути и да усрећни дакле ваљане здраве Србе ђаке од 12 до 15 година — макар и сиромашни били, тај нека заште даљне упуте под адресом: „Привредник — Загреб“, добиће их одмах, па да нам и ти ситни али преважни послови од сад још боље иду.

НА ЗНАЊЕ.

Због потрајка штампарских раденика, одоцнио је овај број с два дана.

Уредништво.

Златан сат на дар.

Свакоме, ко ми год скупн претплату, на моје дело

ПРОСВЕТНИ НАДНИЧАРИ

растури књиге и новац пошаље, даћу у место уобичајеног рабата, као награду: на 10 претплатника сат будилник или од никла за цеп, на 20 претплатника сат од сребра за цеп, на 30 сребрн сат за мушке или женске, са дуплим поклопцем, на 40 сат од тула сребра за мушке или женске на 60 претплатника сат за цеп, мали женски од правог злата (14 карата) за мушке и на послетку на 80 претплатника сат од правог злата (14 карата) за мушке.

Цена је књизи 1 круна. Они који мисле поштено, могу књиге и без новца добити, па тек кад их растури, да нам новац пошаљу.

Сви сатови се набављају из једне чувене швајцарске фабрике и само услед тога је могућа тако велика награда, што се на књигама уступа 50% попушта, који се даје у роби по сопственом коштању скупљачима претплате.

Све поруџбине ваља слати на адресу:

Петар Крстоношић

Хаџић Светићева ул. бр. 6.

Новосађанкама.

Друштво „Привредник“ у Загребу јавља нам, да се многе госпође непосредно обраћају тамо и траже девојчице. С тога упозоримо наше госпође, које би желиле девојчице од Привредника, да се претходно јаве председници наше Добротворне Задруге, г-ђи Јулки Радовановићки или њеној заменици, г-ђи Плав-

шићки, од којих ће добити тако звану Наручбеницу, да испуне и тек онда се може очекивати девојчица, јер без спроведбене Наручнице задружне не може ни једна породица добити девојчице од Привредника.

ЈАВАН РАЧУН

постигнут о приређеном „Пик Ник“-у „Женске Добротворне Задруге“ у Сентомашу 3. (16.) јуна 1907. год.

Добровољна прилога	К	129.—
Прилога у место јела	К	103.41
Од вечере	К	84.40
Од улазница	К	70.—

Свега К 386.81

Издавање К 93.46

Чист приход К 293.35

Добровољне прилоге приложише: по 20 К Зорка Дунђерска; по 16 К Милева Дунђерска; по 10 К удова Јулијана Јовановић из Ст. Бечеја, Вера Дунђерска; по 8 К Ружица Бабић, Гавра Гавански; по 6 К Софија Ст. Манојловић; по 5 К Лазар Продановић; по 4 К Исидор Иванић; по 3 К Катица Манојловић, Јулка Плавшић, Љубица Јанковић, Вељко Загорица; по 2 К Ђорђе Петковић, Милан Манојловић, Јован Теофановић, Даринка Димитријевић, Вирса Везилић, Емилија Дињашка, Сава Стојковић; по 1 К Ана Девичерска, Лазар Дебељачки, Милан Ковачевић, Марија Фридман, Светозар Тодоров, Радивој Каћански, Ната Сивачка, Светозар Поповић, Софија Рунић, Стеван Гавански, Евдре Пап, Петар Максимовић, Константин Поповић, Владимир Ракић, Петар Марјанов, Лепосава Илић.

Свима прилагачима изјављује одбор своју највећу захвалност.

У Сентомашу, 14. (27.) августа 1907.

Озрен Загорица, Зорка Загорица,
тајник. председница.

